
*Acten synodi*²⁾ *tot Assen van den 1 Septembris*
1618.

Sessio prima.

[1.]³⁾ Is nae gedaene predicatie in praesidem met gemeene stemmen gecooren dominus THEMO VAN ASSCHEBERCH, d. tot Meppel, in assessorem dominus HENRICUS AB HOLLE, p. tot Anlo, in scribam HERMANNUS JOANNIS, p. tot Colderveen. In welcke vergaedinge oock tegenwoordich sijn gewest als gecommiteerde van den E. heeren drost ende Gedeputeerde der landtschap Drente de E. joncker RUDOLFF VAN ECHTEN TOT ECHTEN, de Er.

1) Al deze onderteekeningen zijn eigenhandig. Terzijde van den laatsten naam staat met een andere hand: „Peise ende Niveen vertrocken”. En nog lager midden op de bladzijde is aangeteekend: „Notandum: Dat anno 1617 geen synodus gecelebreert iss”.

2) „synodi”, met een andere hand geschreven boven de woorden „classis generalis”, die weggestreept zijn.

3) De nummers tusschen [] zijn met hedendaagsche hand bijgeschreven.

ALBERT HAGEWOLT ende HUBERTUS WEJNICHMAN, respective medege-deputeerde ende secretaris van de voerss. landtschap.

[2.] Hierbeneffens is ock gecompareert de weerdige ende welgeleerde dominus CORNELIUS HILLENUS, dienaer des h. evangeliï tot Gronningen, als gecommiteerde van den welgebooren heeren WILHELM LUDWICH, graeff toe Nassou statholder, met commissie als volcht:

WILHELM LUDWICH, graeve van Nassau Catzenelnbogen etc. stathouder in Vrieslandt, stat Gronningen ende Omlanden, Drenthe. Naerdien eener christelicken overicheit voor allen incumbeert sorge te draegen, dat de waere gaedesdienst wel bestelt ende onderhouden, ende hiertegen valsche leere, desordre ende wes der suiijveren religie contrari ende hinderlick is, geweert ende uijt den wech geruijmt ende volgens de kereke Godes bi alle wegen ende middelen bevordert werde, ende wi ons oversulx ock schuldich kennen te helpen handthaeven alle alsulcke ordonnantien, statuten ende resolution, als ten fine voerss. gemaect ende gearresteert sijn ten behoeve van de kercken van onsen gouvernement ende besonderlick van de landtschap Drenthe, ende mits onse absentie ende andere voervallende occupatien nodich vinden ijemanden in onse plaetz te commiteeren, die niet alleen in kerckelicke regieringe ervaeren is, maer ock continuatie hebbe van de kerckelicke saecken der landtschap voerschreven, ende also neven den heeren drost ende Gedeputeerden derselver landtschap des te beter waerneemen ende voortsetten helpe alle tgeene streckende is tot welstand van de kereke aldaer, tot handthaevinge van de voerss. ordonnantien ende resolution ende affweeringe van tgeene daertegen strijt, ende te dien eijnde ock assistere die sijnodaele vergaederinge, tegen September naestcommende uijt te schrijven, so ist dat wi gecommiteert hebben ende commiteeren mitsdesen den weerdigen ende hoochgeleerden CORNELIUM HILLENIUM, dienaer des godtlicken woorts binnen Gronningen, omme neven voornoemden heeren drost ende Gedeputeerden goede opsicht ende sorge te draegen, ock de handt daeran te houden, dat de voerss. kerckenordonnantien, statuten ende resolution, item alle andere goede ordre allomme in de kercken voerss. wel ende behoorlick geobserveert ende int tegendiel alle ongeregeltheijt, schandael ende ergernis voergecommen, verhindert ende wechgenoomen, ende te dien effecte de vacerende plaetsen met wel gequalificeerde predigers versien ende niemandt dan in conformiteet van de voerss. ordonnantien ende resolution tot eenigen kerckendienst geadmitteert werde, alsmede omme op de voerss. sijnodale vergaderinge te compareeren, de besongne aldaer vallende met trouwen advijs te seconderen ende nae eijnsch van saecken te helpen expedieren, ende voerts alles te doen ende te helpen verrichten, wat be-

vonden sal werden den dienst van de kereke te requireren, versoeckende, begerende ende ordonneerende allen dengeenen, dien desen angaen mach, den voerss. HILLENIIUM int effectueeren van tgeene voerschreeven is ende daeran dependeeren mach, behoorlick te verstaen, te respecteeren ende t'obedieren.

Actum sGraevenhage den $\frac{21}{11}$ Augusti 1618. Onderstont: WILHELM LUDWICH, graff zu Nassau.

[3.] Sijn nae resolutie van ridderschap ende eijgenerffden ende anschrijvinge des heeren drostes ende Gedeputeerden uijt elcken classe compareert als gedeputeerde naevolgende personen:

uijt Emmer classe:

domini ALEXANDER TELEKINGIUS, p. tot Borger,

WILHELMUS JOHANNIS, p. tot Ooren.

Also uijt denselven classe HEINO BOLLINCK, p. tot Daelen, ende JOHANNES ASSCHEBERCH, p. tot Oosterhesselte, meede deputeert sijn doch te laete gecoomen, hebben nae sijnodi resolutie elck gegeeven drie st. tot behoef der armen.

Absens:

ONIAS BOETHI, propter morbum excusatus.

Uijt Meppeler classe:

domini THEMO AB ASSCHEBERCH, p. tot Meppel,

JOHANNES ANTONIDES, p. tot Havelte,

PATROCLUS ROMELING, p. tot Rune,

JOHANNES DE NO, p. tot Dwingelo,

HERMANNUS JOHANNIS, p. tot Colderveen.

Uijt Rolder Classe:

domini JOHANNES RUSIUS, p. tot Assen,

HENRICUS AB HOLLE, p. tot Anlo,

FREDERICUS ILBERI, p. tot Peijse,

RUDOLPHUS MELJERUS, p. tot Vries,

JOHANNES WIJRICHIUS, p. tot Zuijlaeren.

1. Is geresolveert, dat hiernaemaels de deputati uijt elcken classe sullen compareeren, gemunieert met behoorlicke instructie ende credentzen van haer respective classen ende dat in sulcken forme, als hiernae volgen sal articulo 15.

2. Is geconcludeert, dat men altijts in sijnodo sal holden censueer in den avanck des sijnodi¹⁾, off de gecommiteerde van eleker classe gecommiteert sijnde ock de bequaemste sijn, alles in conformiteit der

¹⁾ „in den — sijnodi”, in marg. bijgevoegd.

resolutie van ridderschap ende eegenerffden, ende het uijtschrijven des h. drostes ende Gedeputeerde deser landtschap.

Ende sijn nae voerss. forme censureert de gecommiteerde des classis Emmen ende sijn van de E. heeren gedeputeerde voerss. ende domino CORNELIO HILLENIO, commissario Sijner Genade¹⁾ als ock den anwesenden broederen bequaem geachtet, gelijk ock de gecommiteerde des classis Meppel. Maer de van Rolde sijn broederlick vermaent, dat se sich in volgenden tijden voersichtiger in de electie ende deputatie sullen draegen, gemerckt gespoert wordt (elck sijn eer hierin onvercortet), dat wel bequaemer condon gedeputeert sijn gewest.

3. Sijn geresumeert de acten des lestvoergaenden sijnodi.

Ende is bevonden, dat sedert de tijt tot Dwingeloe in dienst is gecomen dominus JOHANNES DE NOO, voermaels gewest sijnde dienaer tot Malden, welcke sijn testimonia doctrinae vitaeque anteaetiae vertoont hebbende is van den sijnodo angenoomen.

Tot Diever THEODORUS THEODORI, welck gecoomen is uijt Frieslandt van Bonbergen.

Tot Coeckange BRUNO HERTUNG, welck daer overleeden is.

Tot Wapsterveen GEORGIUS KECKIUS, welck een geruijmen tijt met sijn swaeger ANTHONIDE gewoont heeft.

Dese voers. hebben den classi sufficiente testimonia doctrinae, examinis et vitae vertoont.

In den classe Rolde is gecoomen RUDOLPHUS TER HORST, staende tot Roderwolde, de gecoomen is van Kappelen.

Dewijl deser genoemder personen testimonia niet sijn geexhibeert den sijnodo, is geresolveert, dat se den visitatoribus classium sullen vertoont werden, edoch dat in volgenden tijden aller nieuwer incoomender predigeren getuijchenissen, van de broederen haerer respectiver classe tot den sijnodum gecommiteert, den sijnodo sullen geexhibeert werden.

Sessio secunda.

4. HEINO BULLING, visitator classis Emmen, heeft betaelt een pontgroot voer de prediger tot Zweel ende noch een pont voer de van Emmen, welck deselve schuldich waeren gebleeven vant jaer 1616, in conformiteet van den 11 artikel des doemaels geholdenen sijnodi.

5. Bevonden sijnde dat over de jaeren 1614 ende 1615 noch schuldich blijven WILHELMUS JOHANNIS, p. tot Odoren, FREDERICUS ILBERI²⁾, p. tot Peijse, ende JOHANNES HOISINGIUS, p. tot Eelde, elck in elcker jaer een pontgroot,

1) „ende domino — Genade”, in marg. bijgevoegd.

2) „Ilberi”, er staat „Iberi”.

item overt jaer 1616 ALEXANDER TELEKING, p. tot Borger, WILHELMUS JORANNIS, p. tot Odoren, noch de van Sleen, Colderveen, Zuijlaeren, Peijse, Gieten, Eelde, Rolde, Rode, Vries, Gasselte ende HERMANNUS ALERS, is geresolveert, dat een ijder eerstesdaegess off tegens S. Merten ten langsten, tselve an den visitatori sijns respectiven classis sal overleeveren, alles in conformiteit sijnodaler resolutie hierover gearresteert.

6. Dewijl HENRICUS JODOCI, gewesen prediger tot Wapsterveen, sonder voerweten des classis ende tegens desselven gedaenen arresten uijt dese landtschap is vertrocken, schuldich blijvende een pontgroot, vervallen int jaer 1616, is verstaen niet nodich te sijn daer meerder op te letten.

7. Gelesen hebbende de ratificatie van Sijn Genad. over den 12 artikel des geholdenen sijnode int jaer 1616, dicteerende dat het weduwengelt principaelick si dienende ten behoefve van de weduwen dergeener, de deselve in armoede coomen nae te laeten, ende daerover eenich difficulteet gevallen sijnde, hebben de Ed. heeren Gedeputeerde, doemaels tot de ratificatien desselfsten gecommiteert, als oock dominus CORNELIUS HILLENIUS verclaeringe gedaen de meeninge van Sijn Genad. niet te sijn, dat allenich arme weduwen sodaenige vijftich gl. sullen genieten maer een ijder, de deselve sal begeeren, ende dat niet uijt een beneficie maer ex debito.

Hierop de broederen sijnode acquiesceerende, sijn willich tot de continuatie sodaeniger betaelinge eens pontgroots jaerlix in forma der gearresteerder acte hiervan. Dewijl dan niemant vant jaer 1617 ende 1618 betaelt heeft, maer een ijder der broederen, niemant uijtbesondert, het pont noch schuldich is, is geresolveert, dat de betaelinge¹⁾ sal geschieden tegens eerstancoomende S. Merten, een ijder tselve betaelende an den visitatori sijns respectiven classis. Bi faute van dien sal tegens den²⁾ faliant worden geprocedeert in conformiteit van den 12 artikel des sijnode, geholden int jaer 1616.

De landtschap is tot dato deses niet schuldich, dan hebben vant jaer 1617 ende 1618 betaelt ten vollen³⁾.

8. Also volgens suaricheijt geresen is over de ratificatie van Sijn Genad., daerbi verboden wort, dat voortan geen gelt uijt der weduwen caste an eenige predigers dezer landtschap sal worden uijtgedaen, hebben de Ed. heeren Gedeputeerde sampt den heer commissarius Sijner Genaden

1) „de betaelinge” er stond eerst „dese misbetaelinge”, verbeterd.

2) „den” er staat „ten”.

3) „De landtschap — vollen”, met dezelfde hand later bijgevoegd.

dominus CORNELIUS HILLENIUS¹⁾ angenoemen de voerss. suaricheijt Sijn Genad. voer te draegen, ten eijnde voerss. ratificatie van Sijn Genad. moege gemitigeert werden, in voege dat vant voerss. weduwengelt ock op behoerlicke renthe sullen moegen lichten de predigers deser landtschap, de genoehsaeme hijpoteque den rechte genoehsaem daer voer connen stellen off borge krijgen ende inbrengen, genoehsaem gequalificeert ende van goede middelen, welck deselfste voer denselven wil verhijpothiseeren, om op ende met deselfste bi faute van betaeling te handelen als voer ende van sijn eijgen propere schulde veronderpandet, alles in conformiteet des rechtens.

9. Ende opdat seeckere notitie moege gehouden worden van de penningen uijt der weduwen caste op rente uijtgedaen, is bevonden, dat HELNO BULLING daarvan heeft opgenoomen nae t'eijndigen des sijnodi 1616 tweehondert daler, bi²⁾ welcke restet van renthe³⁾ (elck jaer daarvan gevende van elck hondert ses dergelijke daler) 24 daler, welck hi aanneemt tegen ancomstige S. Merten te betaelen.

Insgelijx heeft op voerss. tijt ONIAS BOETHI opgenoomen hondert daler, waervan hi an rente schuldich is 12 daler.

Dese voerss. penningen sullen voerss. persoenen betaelen op genoemde tijt an handen der visitatoren haeres classis.

10. Op de saecke van EGBERT NAERDINGE tot Meppen, de hierbevorens beschuldicht is gewest met toverije om te gaen, heeft dominus JOHANNES ASSCHEBERCH angenoomen binnen 14 daege in den collegie te brengen seeckere conschap ende depositie eeniger huijsluijden, in welcke si verclaeren, dat noch daegelix veele luijden om raet sich tot voerss. EGBERT vervoegen, sodat sie⁴⁾ noch in haren⁵⁾ handel continueert.

11. Also bevonden wert, dat den inholt van den 15 artikel, in vergangen sijnodo gearresteert, van den broederen niet is volgedaen, is geresolveert, dat in volgenden tijden een ijder de resolutie tot sijnen last staende sal voldoen. Bi gebreecke van dien sal de gebrekeling tot profijt der armen geeven een rijxdaler, off men sal met denselven procedeeren nae bester dispositie des sijnodi ende merite der negligentie, in voege

1) „samt den heer — Hillenius” is in marg. bijgevoegd, en doorgehaald zijn de op „angenoemen” volgende woorden: „doer haer Ed. gecommiteerde, de tot de resumtie ende ratificatien deser artikelen sullen werden gecommiteert”.

2) „bi” er stond „van”, doorgehaald.

3) Op „renthe” volgde „daervan”, doorgestreept.

4) „sie”, er stond „he”. In latere acta, ook 1622 a. 12 wordt zij „de wickersche Egbert Nardinge” genoemd.

5) „haren” er stond „sijn”, doorgestreept.

dat ock alsnoch den inhoud des voers. artikels van een ijder sal volgedaen werden op gelijcke poene.

12. Wat belangt het onordentlick proces bi den classe Rolde over de saecke CUPERI, is geresolveert, dat deselfste ernstlick sal werden vermaent sich henverners bedachtelicker in sodaenige saecken ende proceduier te draegen. Bi faute van dien sal haerluijden benoomen werden de absolute classicale macht om in suleke saecken niet meer so absolutelick te procedeeren ende ijtwes decideeren, maer ten overstaen der visitatoren classis off dergeener, de van den sijnode daertoe sullen committeert werden.

13. JOHANNES CUPERUS heeft ingebracht an den sijnode een seecker bescheijt des Ed. heeren drostes, in welcken de genoemde Ed. heer drost eerst informatie der saecken genomen hebbende van de geruchten, waermede voers. CUPERUS was beruchtiget, voerss. CUPERUM van sodaenige geruchten libereert, gelijk dan ock doet het sijnodus, genoemden CUPERUM wederom ten vollen in sijnen dienst settende.

14. De sijnodus van den classe Rolde verstaen hebbende, dat deselve tot op desen niet meer quaets van voers. CUPERO weeten, ende CUPERUS verclaert ock niet quaets van den classe voers. off eenich broeder desselfsten te weeten, is genoemde classi imponeert silentium van voergangen saecken CUPERI. Ende beijde partijen vermaent sijnde tot reconciliatie, is deselve angenoomen ende voer den sijnode met handttastinge geschiet 1).

Sessio tertia.

15. Dominus CORNELIUS HILLENUS heeft ingebracht het ontwerp eener forme der instructien ende credentzen, nae ende met welke in nacomende tijden de deputati classium ad sijnodum sullen ablegeert werden, welck de sijnodus angenoomen heeft. Luijt als volcht:

Also bi den E. E. heeren ridderschap ende eijgenerffden der landtschap Drenthe is besloten, dat voertan de sijnodus Drenthina sal bestaen uijt vijf predecanten, van de respective classen gecomitteert, ende oversulx nodich is, dat nae de practike der anderer sijnoden off provinciael off particulier een ander orden werde onderhouden, is tot vorderinge desselven voer goet ingesien ende geresolveert, dat eene der drie classen ende voer nu de eerste off ouste classe tot Emmen, de classe sijnodael sijnde, acht weken voer den ordinaeren tijt des sijnodi den anderen tween classibus sal anschrijven, dat si overdencken willen, off bi haer mochten sijn eenige gravamina, de in genere de gansche landtschap muchten angaen, ende dat

1) Het geheele art. 14 is in marg. bijgeschreven.

si de generalia gravamina, de bi haer bedacht off gevonden mochten sijn, denselven classi sijnodali daetelick sullen toeschikken, ten eijnde si de ontfangen hebbende de gravamina te saemen, de haere daerbi voegende, den anderen tweeklassibus terstont sullen overseijnden, ende dat ijder classe over deselve resolutie sal neemen, dat voorts ijder classe sodaenige vijff predigers sal ad sijnodum committeeren, de volgens de resolutie der E. E. heeren ridderschap ende eijgenerffden deser landtschap de bequaemste sijn, ock dat ijder classe haeren gecommitteerden ad sijnodum meede sal geeven: ten eersten een credentie, schriftelick bi den praeside ende scriba onderteekent, waerin si verclaeren sullen, niet alleen dat si deselve gecommitteert, maer ock tevreden sijn hetgeene voer vast ende bundich te holden, wat de sijnodus off bi pluraliteijt off het overwegen ende gewichticheijt der stemmen sal resolveeren, met verbintnisse dat si haer daernae sullen reguleeren; ende ten tweeden een schriftelicke instructie met gelijcke onderteekeninge, waerin dat si gehouden sullen sijn uijt te drucken de gravamina met haere respective resolutien, insgelijx de particulare gravamina ende quaestiones, de si het gemeijne niet ansiende sullen moegen hebben, ende daerbi verclaeringe doen, dat si classen respective haer, als geseijt is, de resolutie sijnode onderwerpen om de an te neemen ende vlijtelick te onderhouden. Ende sullen de gecommitteerde der classen de schriftelicke resolutien uijt de instructie getrouwelick voerleesen. Sal ock int jaer daeran de ander classe, te weten van Meppel ende daernae de classe van Rolde, de naem ende daet desselven sijnodalen classis hebben om nae voergenoemde orden te procedereen ende also voertan per vices de orden onderhouden. Sal ock voorts de sijnodus boven de poincten, in de instructie begrepen, nae voergaender wijse op sodaenige saecken letten ende resolveeren, de extraordinarie sullen moegen voervallen ende den sijnode voergesteld werden om over deselve als voren te resolveeren ende de resolutien te achtervolgen. De gecommitteerde classium ad sijnodum bieengecoomen sijnde, sullen nae gedaene predicke voer het eerste, de credentzien gelesen ende in absentie van een ijder classe, wiens credentie gelesen is, so over de forma als gecommitteerde personen censura geschieden, ende deselve credentien ende personen bequaem gevonden sijnde, sal de vergaederinge praesidem, assessorem ende scribam eligeeren.

16. De visitatoren de twee verleeden jaeren haeren dienst vertreden hebbende, hebben rapport ingebracht van tgeene haer in voerss. tijt op de visitatie is bejegt, wesende sulx als volcht.

Gravamina classis Emmanae.

[A] 1. De predigers des classis Emmen verclaeren, dat si de quaestie

tussen dominum RUSIUM ende HENRICUM HOSINGIUM tot Sleen angaende de beschuldiging over dominum RUSIUM gedaen, gewijset hebben op haer beijder verclaeringe ad sijnodum.

2. De prediger tot Dalen klaget, dat daer ter plaets noch twee vicarien als ock noch andere vicariengoet tot sijn naediel versettet si.

3. De prediger tot Coeverden verclaert, dat hi van de kerckvoochde over de kerckenreekenunge niet begeert wert, gelijk voerss. prediger ock niet gevordert wert bi de reekenunge vant gasthuijs.

[4.] Censuram belangende is alleen een swaericheijt voergevallen tusschen HEINONEM BOLLING ende HOSINGIUM, de civile magistraet respecteerende.

Classis Meppel.

[B] 1. De prediger tot Havelte claaget, dat de schoolmeester aldaer tegens sijn wille in den schoeldienst continueert met grote onstichtinge.

2. De prediger tot Wapsterveen ende Dwingelo verclaeren, dat offwel schoon si een schoolmeester hebben, danner deselve geene membra ecclesiae sijn.

[4.] Belangende censuram is niet straffbaers bevonden excepto WESSELO, qui suspensus.

3. Noch claecht het classis Meppel, dat tegens haer geschiede vermaeninge tot groote onstichtinge der gemeente van Meppel een seecker hijlick tusschen JAN KIERS ende NIESKEN WOLTERS aldaer bovenmaete gediffereert wert. Versoecken hierop der E. heeren ende des sijnodi advijs.

[5.] De prediger tot Dwingelo versocht van de E. heeren Gedeputeerden, dat soveel moegelijk de vicarien bi de pastorie mochten gevoecht werden, dewijl de opkomsten der pastorie aldaer so sober vallen, dat geen prediger daeruijt leeven can.

[6.] De prediger tot Diever klaecht overmaels, dat noch toe aldaer geen kerckvoochde bevonden worden.

[7.] Nieveen, Havelte ende Dwingelo claegen, dat de kerckvoochde in haer bijwesen geen reekenunge doen.

Classis Roldanae.

[C 1.] Zijtlaeren, Roon, Rowolde, Gasselt claegen, dat si geen schoolmeester hebben. Ock begeert de prediger tot Gasselt in specie ontslaegen te wesen vant luijden, kereke schoon te maecken, toe ende op te sluijten, waeter te brengen in de kereke tot behueff der doope, als competeerende niet den prediger maer eenen coster. Is ock niet in sijn beroepinge uijtbescheijden.

[2.] Klaegen de predigers tot Rowolde, Roon, Eelde, Zijtlaeren ende Rolde in specie, dat se niet genoeg onderholts hebben haer huijsholdinge eerlick ende behoerlick toe besorgen, gelijk ock in den anderen classibus.

[3.] Anloe, Zuijtlaren, Roon ende Vries klaegen, dat se niet geroepen werden bi de kerckenreeckenunge.

[4.] Anloe, Zuijtlaren, Roon, desgelijx ock Dalen, Zweel, Borger ende Westerborck klaegen, dat het armengelt van de pastorijen niet in haer handen comt, ock niet met haer weeten uijtgedielt wert off in haer presentie.

[5.] In censura is voergevallen de saecke CUPERI ende HOSINGII, gelick ock WIRICHI, daarvan de classe sal reporteren.

Gravamina generalia.

[D 1.] Begeeren de samptlicke classen, dat uijt een ijder classe muchten eenige deputeert werden, welke met, over ende an waeren, wen de sijnodaele acten geratificeert werden.

[2.] De respective classes verclaeren eendrachtich, dat se onmoegelijk met stichtinge catechismum ALEGONDI invoeren connen.

[3.] Also hierbevorens an de landschap door voergevent van seeckere predigers angeholden is om een goede schole tot Meppel te holden, begeeren alsnoch, dewijl sulx tot sonderlinge eere Gaedes dient, de E. heeren hierin alle moegelicke assistentie op het ancomstige versoeck der van Meppel betoonen willen.

[4.] Versoecken de classes vrundtlick, dewijl doorgaens dat tractement geringe ende de onwetenheijt der pachters groot is, off niet sulde geschien moegen, dat in den opslach van pachterien de predigers haere consumtien vrij muchten genieten, onder conditie danner bi alsoveer eenich prediger michte bevonden werden, welke eenige ontrouwicheijt onder dese bewesen ende toegelaetene vrijheijt plegen micht, nae der E. heeren arbitratie gestrafft werden.

[5.] Klaegen ock over de groote onstichtinge, welke door de uijtinge over de dooden geschien.

[6.] Off op begeerte der classen niet mach een visitatie geschieden over de boecke der predigers, welke vermoedet werden sich met gesonde authoren niet genoechsam tot contentement van haer gemeenten versocht te hebben.

17. Angaende het eerste gravamen classis Emmanae, alsdat JOHANNES RUSIUS soude angeclaecht sijn van HUSINGIO, p. tot Sleen, des Arminianismi, welke anclachte soude sijn geschiet ter presentie des heeren GOCKINGA, gelijck hi ock namaels bekent tegens 1) dominum HEINONEM 2)

1) „gelijck — tegens”, bijgeschreven boven de woorden „als ock meede”, die doorgeschrappt sijn.

2) „Heinonem” er staat „Heinonis”.

BOLLING ende JOHANNEM¹⁾ AB ASSCHEBERCH. Ende dominus CUPERUS ende HERBERTUS BRACHTESENDE hierop an hem gesonden sijnde om hiervan de waerheijt te beconschappen, heeft hetselve ontkent.

Resolveert het sijnodus, dat het classis neffens de visitatoren voerss. HUSINGIUM voer haer sullen citeeren ende van hem informatie hiervan neemen. Sijn verclaeringe gehoort hebbende sal voers. classis ende visitatoren deselve examineeren ende confereeren met de beschuldiginghe des voergemelten heeren GOCKINGA ende bekentenisse voers. predigeren, deselve confereert ende geexamineert hebbende hierin disponieren nae behoren, tsij met suspensie off gelick si sullen bevinden kerckelick te behooren nae eijsch der saecke.

Dominus RUSIUS hierop sijn verclaeringe gedaen hebbende, alsdat hi niets en heft tegens de leere, vervaetet in den Heijdelberchsen Catechismo ende Nederlansche Confessie ende duslange van de waere Gereformeerde leeraeren geleert, maer dat hi bi deselve eenvoudelick nae inhoud der onderteekeninge blijft, ende beloofft ock alsnoch tot meerder verseeckeringe hiervan confessie te doen schrifttelick off mondelick, sovaecke sulx nodich soude bevonden werden, ock meede omgevraecht sijnde off ijmandt weet, dat voers. RUSIUS met voers. dwaelinge soude ingenoomen sijn ende van den broederen hierop: neen, verclaert sijnde, is dominus RUSIUS van sijnodo van voers. anclachte libereert.

18. Belangende de clachte des predekants van Coeverden, alsdat deselve niet geroepen wert bi de reeckeninge der kerck ende gasthuijsgoederen, is resolveert, dat voers. ONIAS hierover hem an den heeren drost sal adresseeren.

Gelijke clachten ock van anderen predigeren deser landtschap geschiet sijnde, sullen hiervan haer clachte an den heeren drost ende Gedeputeerde instellen, welke deselve alsdan hierin willen mainteeneren, als tot beste stichtinghe sal bevonden werden te gehooren.

19. Op de eerste clachte des classis Meppel over GODEFRIDUM PAULI heeft het sijnodus an den heeren drost ende Gedeputeerde versocht, dat haer Ed. will gelieven te scrijven an de gemeente aldaer, dat gemelte GODEFRIDUS van den schoeldienst moege removeert werden, twelck haer Ed. hebben angenoomen, doch dat de classis Meppel sal letten, off ock kerckelick met hem geprocedeert si.

[19b.] Wat angaet de verscheijden andere clachten als van quade bestellinge der predekantenhuijsen, datter geen kerckvoochden sijn op verscheijden plaetsen, sobere onderholdinge der predicanten²⁾ ende wat

1) „Johannem” er staat „Johannis”.

2) „sobere — predicanten” in marg. bijgevoegd.

sunst dergelijke¹⁾ ende andere onordeningen anlanget, sullen de classes sich reguleeren na den 31 artikel des verleeden gehaltenen sijnodi int jaer 1616.

Sessio quarta.

20. tSijnodus gehoord ende volgens geexamineert hebbende de reedenen, bi de predigers des classis tot Meppel ingebracht over de suspensie WESSELI HOFFMANS, predigers op Zuijtwolde, ende daerneffens gelet op de getuijchenissen, bi denselven WESSELUM daertegens overgelecht, gelijk oock op de declaratien ende defensien hinc inde bi monde gedaen, is nae rijpe deliberatie eenhellich verclaert, dat voerss. WESSELUS voer dese instantie geabsolveert wert van de suspensie om wettelicke reedenen, de den voerss. sijnodo daertoe hebben bewogen, sulx dat hi sijnen dienst op Zuijtwolde voertan sal moegen vertreden, ter tijt finalick in dese saccke sal wesen gedaen. Ten welcken eijnde gecommiteert sijn neffens de beijde visitatoren uijt Emmer classe HEINO BULLING, p. tot Dalen, ende uijt Rolder classe JOHANNES RUSIUS, p. tot Assen, dewelcke ter eerster gelegenheijt op seeckeren dach daertoe te bestemmen haer gesamentlick transporteeren sullen op Zuijtwolde ende andere plaetsen, daer si sulx bevinden sullen meer te behooren, ende aldaer pertinente informatie neemen van des voers. WESSELI leer ende leevent, ende wat genuegen sijn gemeente over sijn persoon ende dienst hebbe. Ende sullen van sulx rapport doen an de heer drost ende Gedeputeerde, dewelcke neffens de voers. predigers daerin absolutelick tsi tot continuatie, suspensie off deportement van sijn persoon ende dienst procedeeren sullen, gelijk in recht, reedenen ende billickheijt bevonden sal worden te behooren. Ende sullen de predigers des classis Meppel vrijstaen twee predigers uijt haeren middel te committeren, de de voerss. informatie sullen moegen biwoonen, sonder nochtans daerover mede te moegen stemmen.

21. Ende also verstaen wort, dat de predigers des classis Meppel geduijrende des WESSELI suspensie den tijt van vijftijn weecken bi boerte de kercke op Zuijtwolde niet en hadden bedient, gelijk si in conformiteet van de sijnodale resolutien waeren schuldich gewest, sijn daerover vermaent hijrnaemaels daerop voersichtelick te willen letten, ten eijnde de gemeenten niet so langen tijt vant gehoor des gotlicken woorts ende bedieninge der sacramenten ontblotet moegen werden.

Sessio quinta.

22. HOISINGIUS, p. tot Eelde, van den classe beschuldicht sijnde, dat hi sich alsooch verloopt met excessive dronckenschap, bose ende vuijle

¹⁾ „dergelijke” er stond „solcke”, doorgestreep.

woorden, reeden ende gebeerten, ende dat hi tegens kerckenordenung twee personen heeft geproclameert ende copuliert, ende noch overmaels twee personen tot tweemaal geproclameert, is geresolveert, dat HOISINGIUS hierover sal sijn gesuspendeert tot op S. Merten ancomstich, bi soveer Sijn Genaed. middelertijt niet weder te lande comt, ende sal dan voorts wederom predeken bi provisie tot de wedercomst van Sijn Genad. ende resumtie der resolutien deses sijnodi, alwaer alsdan bi Sijn Genad. ten overstaen van de Ed. heeren drost ende Gedeput. daertoe gecommitteert met den heeren commissario HILLENIO, sal moegen gedisponeert werden, als in dese saecke tot stichtinge der kercken Gaedes bi haer E. sal bevonden werden te behooren. Alles nochtans in suleken verstande, dat hi, so hi sich weder comt te verlopen tegens ijmandt int particulier binnen den tijt der suspensie off toecomst van Sijn Genad., de facto van den classe van sijn dienst sal werden deportteert. Indien doer negligentie des classis hierop niet wort gelet ende de resolutie volgedaen, sal tegens tselve nae behooren geprocedeert werden.

23. Wat angaet het eerste gravamen generale classium, waerin versoecht wort, dat uijt ijder classe eenige muchten gedeputeert werden, welcke met, aver ende an waeren, wanneer de sijnodale acten geratificeert worden, wort verstaen, dat tselfste wert geremitteert an Sijn Genad. om hiervan verelaeringe gedaen te werden, als de resumtie deser sijnodaler acten geschieden sal.

24. Opt tweede, waerin de broederen eendrachtelick verclaeren onmoegelic te sijn, dat de catechismus ALEGONDI met stichtinge bi sijn gemeente ingevoert conne worden, is concludeert, dat ijder prediger alle vlijt sal anwenden, dat in haer plaetsen ende bi haer gemeenten deselve noch moege angenoomen werden, ten eijnde de jonge juecht deselve als haer bequaem moege leeren.

[24b.] Belangende het derde, waerin de predegers alsnoch van de Ed. heeren drost ende Gedeputeerde versoecken, dat haer Ed. wil gelieven alle moegelicke assistentie te betoonen, dat op het versoeck der van Meppel een goede schole te Meppel muchte gehouden werden, wert verclaert, dat de predigers daerop met alle neersticheijt op den landtdach sullen anholden, waertoe dan haer Ed. de goede handt bieden willen.

25. Angaende het vijffte, waerin geclaecht wort over de groote onstichtinge, welcke doer de uijtinge over de dooden geschiet, daerop is geresolveert, dat op den landtdach versoecht moet werden een placcaet tot afschaffinge ende weeringe sulcker onordentelicheijden.

26. Opt seste, waerin versocht wert; offer niet een visitatie solde geschieden moegen over de boecken der predigeren, welck vermoedet werden sich met gesonde autoren niet genoegsaem tot contentement haerder gemeente versocht te hebben, is besloten sulcken visitatie wel te moegen geschieden. Sal oek versocht werden bij Sijn Genad., dat tselve moege meede gestelt werden in de instruction der visitatoren.

27. De visitatoren van dese twee verleden jaeren, den dienst der visitatie vertreden hebbende ende uijtgegaan sijnde, is over haere persooenen omgevraecht, van off si haer oek nae behooren in haeren dienst volgens haere commissie gequeeten ende deselve volgedaen hebben.

Is daerop verclaert, dat op haeren dienst niet te seggen valt, ende sijn daerover bedanckt geworden.

28. Is vorts geprocedeert tot nominatie van eenen nieuwen visitor in plaetse domini THEMONIS AB ASSCHIEBERCH, dewelcke als d'ouste in dienst sijnde daarvan ontslaegen werdt, doch bi provisie den dienst vertreden sal, totdat den ancoomenden nieuwen visitor sijn commissie sal worden toegesonden.

Ende sijn bi meesten stemmen des sijnodi genomineert uijt het getal des Meppeler classis: dominus JOHANNES ANTHONIDES, p. tot Havelte, HERMANNUS JOHANNIS, p. tot Colderveen, ende P. ROMELING, p. tot Rune, uijt welcken drie bi Sijn Genad. sampt gecommiteerde van drost ende Gedep. een prediger sal vercooren werden tot visitor volgens voergaende resolutie om den dienst der visitatie voer den ancoomenden jaere neffens ALEXANDRUM TELEKING ende JOHANNEM CUPERUM als tegenwoordich olste visitatoren te verrichten op commissie ende instructie, de denselven ter eerster gelegentheijt toegesonden sal worden.

29. Opt versoeck, gedaen bi HENDRICK JANSSEN van wegen de naegelaetene kinderen van JOHANNE ECKIO, in sijn leeven gewesen prediger tot Rolde, ten eijnde deselve gevolcht soude moegen worden eenich subsidium tot derselver onderholt uijt der weduwen penningen daerto gedestineert, is verstaen, dewijl vaeder ende moeder beijde derselver kinderen overleden sijn, dat de naegelaetene weeskinderen tsaementlick jaerlix sullen van nu voertan hebben te genieten van deselve penningen vijftich k.g.l., ter tijt si tot sulcke jaeren gecoomen sijn, als de sijnodus hiernaemaels sal ordelen, dat deselve haer cost selfs sullen connen verdienen, mits dat alle jaeren in sijnodo testimonium sal ingebracht werden, dat se noch leeven ende hen wel draegen, op poene van een pontgroot off meerder, naedat de sijnodus sal bevinden haer negligentie in dese saecke te meriteeren.

30. De gecommiteerde van drost ende Gedep. hebben in sijnodo doen

lesen een seeckere missive der Hooch Mogender heeren Staten Generael, in dato den 25 Junij 1618, met de ingestelde concepte van de artikelen, waerop in sijnode nationali de vijff questioese poincten ende de geschillen daeruijt geresen geexamineert ende tot ruste der kercken ondergelecht sullen werden, versoekende daerbi haer HoochMogentheeden, dat de landtschap Drenthe gelieven wille twee godtsaelige, geleerde ende vrede-lievende predekanten uijt desen sijnode te deputeeren om tsijner tijt op den anstaenden sijnodum nationalem ten voers. fine gesonden te werden.

Daerop het sijnodus gelet hebbende, hebben met eendrachtigen stemmen tot deselve commissie gedeputeert: dominum PATROCLUM ROMELING, p. tot Rune, ende JOHANNEM ANTONIDEM, p. tot Havelte, van welcke genomineerde personen de heer drost ende Gedep. an ridderschap ende eijgenerffden rapport sullen doen om derselver goetvinden daerop te verwachten, gelijk meede op deselve landtdach ordre sal gestelt werden, wat vacatien ende dachgelden deselve geduijrende haer commissie sullen hebben te trecken, gelijk oock bi voers. landtdach, ten overstaen van de visitatoren ende uijt elcker classe een prediger, sal worden gedepescheertt instructie ende credentz, waermeede de gecommitteerde personen ad sijnodum nationalem sullen ablegeert werden.

Sijn ¹⁾ volgens uijt het classe Emmen hiertoe genomineert ende committeert dominus HEINO BOLLING, p. tot Dalen; uijt den classe Meppel HERMANNUS JOHANNIS, p. tot Colderveen; uijt den classe Rolde HENRICUS AB HOLLE, p. tot Anloe.

Sessio sexta.

Censura.

31. In censura classium generali is geen classe strafbaer bevonden.

32. Also de deputati des classis Emmen geproponeert, hodat WESSELUS KANNEGIETER, prediger tot Zweele, nae als vooren sich seer ergerlick in groote dronckenschap dede verloopen ende nochtans hetselve constanter socht te verdedigen, gelijk hi WESSELUS in censura classis, den 6 Augusti tot Hesselen gecelebreert in presentie visitatorum, solde verlooched hebben, dat hi in de dronckenschap tot Assen begaen niet coste overtuijget werden, waerom dan de deputati informatie nae haer hebbende last van sijnode begeert, is verclaert, dat de voers. WESSELUS KANNEGIETER niet eenmael ter gedachter plaetse sich in dronckenschap verloopen, maer tot twee verscheijden tijden also droncken gedroncken heeft, dat hi WESSELUS in de collegie, voert gerichte der E. heeren drost ende Gedep. erschijnende om sijn saecken te ageeren, aldaer sijn propositie off reedenen niet heeft

¹⁾ „Sijn”, er staat „Sijns”.

connen uijtvoeren, jae dat oek gedachte WESSELUS in dronckenschap op de plaets voer de collegie tot Assen geloopen ende salva reverentia gevomeert hebbe. Over welx alles naedemael het sijnodus met groote bedroefenisse gelettet, heeft hetselve sijnodus den anwesenden deputatis classis Emmen gelastet den WESSELUM als een dronckaert ende loegenauer sonder eenich favoir off similitie ter eerster tijt met suspensie off deportement straffen. Bi gebreck van sulx salt sijnodus tegenst classe selfs met ernst hebben naerders te procedeeren.

33. Dewijl het sijnodus verstaet, dat alsnoch tegens sijnodale acte, hiervan bevorens gearresteert, eenige personen sich onderstaen niet geexamineert sijnde op seeckere plaetsen deser landtschap te predigen, resolveert het sijnodus, dat een ijder sich hiernaemaels daervoer sal wachten, by poene dat de overtreders van dien sullen staen ter censure des sijnodi.

Aldus geresolveert, geresumeert ende gearresteert in de sijnodale vergaedinge, gehouden binnen Assen ten voers. dage ende geeijndiget op den 4 September 1618, wesende dese vergaedinge met een predige besloten.

ALBERT HAEGHEWOLT.

H. WEIJNICHMAN, 18, 45.

CORNELIUS HILLENIUS, dienaer Jesu Christi tot Groningen.

THEMO VAN ASSCHEBERG, ecclesiastes in Meppel, pro tempore synodi praeses.

HENRICUS VON HOLLE, m. d. zu Anlo, sijnodi durantis assessor.

HERMANNUS JOANNIS, ecclesiastes in Colderveen, pro tempore sijnodi scriba.

HEINO BOLLINCK, pastor in Dalen.

ALEXANDER TILKINCK, pastor to Borger etc.

JOANNES VAN ASSCHEBERGH, pastor in Hescelen.

JOHANNES RUSIUS, ecclesiastes in Assen.

FRID. ILBERI, ecclesiastes in Peijse, 29 1).

RODOLPHUS MEJERUS, dienaer tot Vries.

JOHANNES WIRICHUS, verbi m. Suitl.

JOANNES ANTONIDES, pr. tot Havelte.

JOHANNES DE NOO, pastoor tot Dwingeloo 2).

1) „29”. Dit getal duidt zeer zeker den leeftijd aan. Ook de secretaris Weijnichman (zie boven) plaatst in de togen achter zijn handteekening sedert 6 Nov. 1602 geregeld twee cijfers, waarvan het bovenste het jaartal der ceuw en het beneden geplaatste zijn ouderdom aangeeft. Omdat we dit over 't hoofd gezien hadden, kan deze omissie nu nog worden hersteld.

2) Al deze onderteekeningen zijn eigenhandig.